

Justis- og politidepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Deres ref.: 200504909-/IBF
Saksbehandler: VCH
Vår ref.: 08/3244-
Dato: 05.05.2008

Høring - Politiattest for personer som skal ha oppgaver knyttet til mindreårige

Bakgrunn for høringsnotatet

Helsedirektoratet viser til høringsbrev og -notat fra Justis- og politidepartementet. Helsedirektoratet har gjennomgått høringsnotatet og har merket oss de relevante hensyn som må veies mot hverandre i spørsmålet om krav til politiattest for å kunne yte tjenester overfor mindreårige og psykisk utviklingshemmede.

Bestemmelser om krav til politiattest i helsepersonelloven, sosialtjenesteloven og visse andre lover trådte i kraft for helse- og sosialpersonell 1. april 2007. Etter helsepersonelloven § 20 a gjelder krav om politiattest for personell som skal yte tjenester til mindreårige, eller til personer med utviklingshemming. I forbindelse med iverksettingen sendte Helsedirektoratet (den gang Sosial- og helsedirektoratet) ut et rundskriv til ulike berørte parter (arbeidsgiver, yrkesorganisasjoner mv) der regelverket ble gjennomgått. Det ble i rundskrivet også presisert at politiattest er et av flere tiltak for å bidra til å hindre at barn og utviklingshemmede blir utsatt for overgrep, og betydningen av at arbeidsgiver tilrettelegger arbeidet på en slik måte at risikoen for overgrep reduseres.

Tilbakemeldinger fra kommuner og andre arbeidsgivere er ganske samstemt i at kravet om politiattest anses positivt.

Helsedirektoratet finner det positivt at det er foretatt en helhetlig gjennomgang av krav om politiattest overfor mindreårige og utviklingshemmede.

I høringsnotatet reises det blant annet spørsmål om det bør finne sted en nærmere avgrenset utvidelse av dagens system med politiattester for personer som skal ha oppgaver knyttet til mindreårige. Den eventuelle utvidelsen innebærer å inkludere enkelte andre alvorlige forbrytelser i tillegg til seksuelle overgrep mot barn. I tillegg vurderes det om også bruk av narkotika og besittelse til eget bruk jf. legemiddeloven § 31, jf. § 24 første ledd bør vises på politiattesten i to år etter at den straffbare handlingen fant sted. Departementet ber spesielt om kommentarer på dette spørsmålet.

Helsedirektoratet

Avd. helse- og sosialpersonell
Vera Christensen, tlf.: 24 16 31 46

Postadresse: Postboks 7000 St. Olavs plass, 0130 Oslo • Besøksadresse: Universitetsgata 2, Oslo
Tlf.: 810 20 050 • Faks: 24 16 30 01 • Org. nr.: 983 544 622 • postmottak@shdir.no • www.shdir.no

Innledende bemerkninger

Helsedirektoratet bemerker på generelt grunnlag at det i utgangspunktet er positivt at sentrale myndigheter vurderer tiltak som skal forebygge og forhindre at uegnede personer skal arbeide med mindreårige og at det er positivt at helselovgivningen også gir hjemmel for innhenting av politiattest for personell som skal yte tjenester til utviklingshemmede. Vi mener sentrale myndigheter bør kunne gå langt for å forhindre at uegnede personer har ansvar for disse sårbare og utsatte gruppene.

Helsedirektoratet vil likevel understreke at fremleggelse av politiattest ikke utelukker at det kan forekomme overgrep og annen myndighetsmisbruk. Etter direktoratets vurdering vil arbeidsgivers og arbeidstakers oppmerksomhet på forholdet og tilrettelegging og organisering av yrkesutøvelsen på den enkelte arbeidsplass være vesentlige bidrag til hindre at overgrep skjer. Dette vil også kunne hindre at ansatte feilaktig kan bli mistenkt eller beskyldt for overgrep.

En felles lovgivning anses videre å kunne bidra til et mer oversiktlig regelverk, men i tillegg bør kravet om politiattest i tillegg fremgå av særlovgivningen slik høringsnotatet beskriver.

Helsedirektoratet har funnet det mest hensiktsmessig å behandle høringsnotatets kapittel 2 bokstavene a, b, c og e sammen idet spørsmålene er overlappende. Avslutningsvis knyttes det bemerkninger til notatets kapittel 2 bokstav d.

Høringsnotatets problemstillinger og innhold i kapittel 2 bokstavene a, b, c og e **Seksuelle overgrep**

Dagens krav til politiattest overfor mindreårige og psykisk utviklingshemmede som mottar helsetjenester og sosiale tjenester fremgår av helsepersonelloven § 20a og sosialtjenesteloven § 8-10. Lov om helsetjenesten i kommunene § 3-1, lov om spesialisthelsetjenesten § 3-16, lov om tannhelsetjenesten § 3-1 inneholder hjemmel for å innhente politiattest og viser til helsepersonelloven § 20 a. Attesten skal være uttømmende.

Helsedirektoratet mener det er positivt at høringsnotatet åpner for en utvidelse ved at det i politiattesten også skal fremgå om en person har begått seksuelle overgrep mot voksne.

Vi reiser imidlertid spørsmål om det er noen grunn til å sondere mellom de ulike seksualforbrytelsene. Det vises til høringsnotatet pkt. 8.2.5 hvor det fremgår at overtredelse av straffeloven § 198 (samleie med bror eller søster) og § 202 ("hallikvirksomhet") trolig ikke bør fremgå.

Helsedirektoratet er av den oppfatning at en overtredelse av straffeloven § 198 klart kan representere misbruk av overmaktsforhold, herunder mulig betydelig aldersforskjell.

Personer som er dømt for overtredelse av straffeloven § 202 representerer etter vår oppfatning en kynisk utnyttelse av sårbare personer. Vi mener overtredelse av dette straffebudet er av en mer alvorlig karakter enn såkalt "grooming", som er foreslått skal fremgå av politiattesten. Videre har personer som har overtrådt straffeloven § 202

utvist en beregnende handling som gjerne har pågått over lang tid, i motsetning til et enkeltstående seksuelt overgrep. Det vises til den objektive gjerningsbeskrivelsen.

Helsedirektoratet er derved ikke enige i at det uten videre kan fastslås at overtredelse av straffeloven §§ 198 og 202 ikke representerer noen fare for overgrep eller alvorlig skadelig innflytelse.

Helsedirektoratet slutter seg til høringsnotatets pkt 6 om å stille krav om uttømmende politiattest der personer etter tillatelse eller godkjenning fra myndighetene over tid eller jevnlig skal ha heldøgns omsorgsansvar for mindreårige i sitt private hjem. Vi tiltrer høringsnotatets forslag om at det også bør gjelde et slikt krav for "foreldre" i avlastningshjem. Vi mener det også bør vurderes i forhold til ansatte i barneboliger.

Pkt. 8.3 – Volds- og ranskriminalitet

Pkt. 8.3.2 og 8.3.3 – Legemskrenkelser og forsettlig drap

Helsedirektoratet støtter forslaget i høringsnotatet om at overtredelse av straffeloven § 228 legemsfornærmelse, ikke er av en slik alvorlig karakter at personen som har begått dem kan anses uegnet til å ha oppgaver knyttet til mindreårige.

Vi mener at ved overtredelse av straffeloven § 229 legemsbeskadigelse, jf § 231 grov legemsbeskadigelse, bør det vurderes en ordinær politiattest fremfor en begrenset eller uttømmende. Begrunnelsen er at denne type overtredelser ofte er enkeltstående tilfelle som ligger flere år tilbake i tid, som typisk har skjedd i en ruspåvirket tilstand, og som ikke er representative for vedkommende.

Straffeloven § 233 første ledd omhandler forsettlig drap og vi har ingen bemerkninger knyttet til forslaget i høringsnotatet. Vi reiser likevel spørsmål om ikke overlagt drap for ordens skyld burde tas med.

Pkt 8.3.4 - Ran

Helsedirektoratet stiller seg tvilende til at både simple eller grove ran bør fremgå av politiattester. Vi har merket oss at det i høringsnotatet fremgår at departementene har sett dette spørsmålet som tvilsomt.

Vi mener det springende punkt her er at overtredelse av de andre nevnte straffebud, både seksualforbrytelser, narkotikaforbrytelser, legemskrenkelser mv. *kan* være mer uheldig knyttet opp mot arbeidsoppgaver med mindreårige og utviklingshemmede. Dette er begrunnet med at personer som har begått slike lovovertridelser kan skade de utsatte og sårbare gruppene direkte gjennom handling eller holdning.

Ran mener vi stiller seg i en annen kategori. En person som er siktet eller domfelt for ett eller flere ran (simple eller grove) har utvilsomt utvist særdeles dårlig dømmekraft. Det vil likevel ikke vårt syn neppe være overhengende fare for at denne handlingen begås direkte overfor mindreårige eller utviklingshemmede under yrkesutøvelsen. Etter vårt syn vil det heller ikke kunne være en nærliggende fare for uheldig påvirkning av holdninger.

I denne forbindelse reiser vi spørsmål om andre vinningsovertredelser bør vurderes omfattet av politiattest. Det er kjent at utviklingshemmede, og også eldre som mottar

tjenester i eget hjem, kan være særlig utsatt for underslag/tyveri fra tjenesteyter. Dette problemet ble påpekt av direktoratet overfor Helse- og omsorgsdepartementet i brev av 18. november 2005.

Pkt 8.4 – Overtredelse av narkotikalovgivningen

Etter direktoratets vurdering vil det være betenkeligheter ved å likestille enkeltstående, lite grove overtredelser av narkotika- og legemiddelovgivningen med grovere overtredelser hva gjelder politiattest. I høringsnotatet fremgår det også at overtredelse av straffeloven § 162 første ledd og legemiddeloven § 31, jf § 24 reiser tvil. Helsedirektoratet slutter seg til de der anførte synspunkter som taler mot at slike overtredelser bør fremgå.

Når det gjelder grove narkotikaforbrytelser slutter vi oss til høringsnotatets forslag om at det bør framgå av politiattesten.

Høringsnotatets kapittel 2 bokstav d

Helsedirektoratet fremhever at fremleggelse av politiattester kun viser til straffebed. Det kan være personlige og andre formidlende forhold som kan sette saken i et annet lys. Det fremgår gjerne av dommen, men ikke av politiattesten. Vedkommende kan videre ha fungert godt i arbeidslivet (uten å ha oppgaver knyttet til mindreårige og/eller utviklingshemmede) og har de beste referanser og attester. Vi mener i slike tilfeller at det bør vurderes å overlate til konkrete arbeidsgivere og andre oppdragsgivere å foreta en konkret helhetsvurdering av vedkommendes kvalifikasjoner og forhold på søkertidspunktet. Dette vil i så fall kunne være i tråd med hensynet til resosialisering. Det skal naturligvis være likhet for loven, men denne oppfylles ved at alle må fremlegge en eller annen form for politiattest. Vi mener at egnethet, herunder spørsmål om tillit, bør vurderes konkret og individuelt i forhold til den enkelte arbeidssøker, og at det er en saklig grunn til å gjøre dette.

Helsedirektoratet mener samtidig at ansvaret for å foreta slike konkrete vurderinger kan være for stort å pålegge arbeidsgiver/oppdragsgiver. Et eksempel vil kunne være mindreårige eller utviklingshemmede som har fått innvilget brukerstyrt personlig assistanse etter sosialtjenesteloven § 4-2 bokstav a. Her vil den utviklingshemmede tjenestemottakeren eller foresatte til den mindreårige brukeren kunne fungere som arbeidsgivere ("på vegne av kommunen). Spørsmålet er da om det er kommunen eller foresatte som skal kunne foreta denne vurderingen?

Helsedirektoratet ser at kan være fordeler og ulemper ved en konkret helhetsvurdering fra arbeidsgiver og oppdragsgivers side. Det er et vanskelig spørsmål, og vi må konkludere med at vi ikke har inntatt et bestemt standpunkt.

Avsluttende bemerkninger

Etter helsepersonelloven § 20 a skal det kreves politiattest for personer som skal yte tjenester for barn og utviklingshemmede. Det kan reises spørsmål om det ikke også bør kreves politiattest når det gjelder oppgaver knyttet til andre/samme sårbare grupper, så som personer med demens som er helt avhengig av å motta til dels omfattende helse- og sosiale tjenester. Dette bør vurderes særlig dersom det skal foretas en utvidelse av de straffebed som skal framgå av attesten.

Helsedirektoratet bemerker at hensynet til pasient/tjenestemottaker kan komme i en vanskelig konflikt med hensynet til resosialisering. Typisk tilfelle kan være en person som har begått lovbrudd i sin ungdom, som et enkelttilfelle, i ruset tilstand, i et "dårlig" miljø eller lignende, men som har skikket seg vel etter endt soning.

Dette taler etter vår oppfatning for at overtredelse av legemiddeloven og straffeloven § 162 første ledd, samt overtredelser av straffeloven §§ 267 og 268, i tilfelle bør begrenses til fremleggelse av ordinær politiattest i det resosialiseringshensynet bør være tungtveiende.

Dokumentet er godkjent elektronisk

Vennlig hilsen

Frode Forland e.f.
divisjonsdirektør

Otto Christian Rø
avdelingsdirektør